

Анотація

Стаття присвячується деконструкції мотивів ностальгії та вигнання у творчості відомої української поетеси та художниці Емми Андіївської. Живучи в еміграції, у США та Німеччині, поетеса писала про деконструкцію травмованої для неї теми у її творчості; про ностальгію та вигнання. Пишучи про минуле вона зупинялася на темах універсальних і особистих, у яких висвітлювала свою особисту долю. Тема деконструкції стала частиною творчого пошуку Емми Андіївської так у поезії як і у малярстві.

Ключові слова: деконструкція, ностальгія, вигнання, еміграція, Нью-Йоркська група, поезія.

Аннотация

Статья посвящена деконструкции мотивов ностальгии и изгнания в творчестве Эммы Андиевской. Живя в эмиграции, поэтесса писала о деконструкции, травматической для ее творчества темы; о ностальгии и изгнании. Описывая прошлое, останавливалась на темах универсальных и личных, в которых освещала свою судьбу. Тема деконструкции стала частью творческого поиска Эммы Андиевской и в поэзии, и в живописи.

Ключевые слова: деконструкция, ностальгия, изгнание, эмиграция, Нью-Йоркская группа, поэзия.

Summary

Deconstruction motifs of nostalgia and exile in the works of the poet Emma Andiyevska occupy an important place in Ukrainian Literature. The reasons are nostalgia and banishment, which are present in the works of poets in the Ukrainian emigration who are friends of Emma Andiyevska as well. Some of these are also in the New York Group namely Wira Wowk, Bohdan Boychuk, Zhenya Vasylykivska, Bohdan Rubchak, and Yuriy (George) Tarnavskyy. Deconstruction motifs of nostalgia and banishment are part of Emma Andiyevska's creativity and is a theme new and hitherto unexplored. The theme can be compared with Yuri Tarnavsky's composition and earlier works and sonnets, which were written by Emma Andiyevska. The existence of "Ukrainian surrealism" is a topic, which is present in the studied anthropological scheme that defines a culturological category, nonexistence, negation and Emma Andiyevska's deconstruction discourse, which is her basis for nostalgia in exile. Studying selected works of the poet's early period, when Emma Andiyevska was writing free verse results in this conclusion.

Keywords: deconstruction, nostalgia, exile, emigration, the "New York Group", poetry.

УДК 821.111.09

Тупахіна О. В.,

кандидат філологічних наук,

Запорізький національний університет

ВТРАТА ПАМ'ЯТІ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА У РОМАНІ МІТЧА КАЛЛІНА "A SLIGHT TRICK OF THE MIND"

Твори Артура Конан Дойля про пригоди Шерлока Холмса посідають особливе місце серед парадигмальних текстів вікторіанської доби, реінтерпретованих в рамках глобального самоідентифікаційного проекту "вікторіанського відродження". Починаючи з 1892 року, корпус "холмсіани" невпинно зростає: станом на 2001 рік авторитетний бібліографічний довідник "The Universal Sherlock Holmes" фіксує понад 25 000 різноманітних інкрементальних текстів, що безпосередньо спираються на конан-дойлевський канон [4].

Хоча протягом другої половині ХХ ст. масова література поступово позбувалася тавра “низької” форми мистецтва у сучасному літературознавчому дискурсі (як слушно зауважує Росс МакДональд, саме формульність та конвенціональна природа такого роду творів “hold a civilization together like nothing else can” [цит. за: 17, 186–187]), формальна та змістовна одноманітність значної частини неканонічної “холмсіани” неодноразово ставали предметом ніщивної критики. У 1976 році Жак Барзун визнає “холмсівський проект” невдачею [1]; Йон Л. Лелленберг дотримується схожої думки, розмірковуючи про “the flood of commercially inspired pastiches”, приречених на нескінчені сюжетні та стилістичні самоповторення [11]; у цікавому есеї 1982 року “The 10 Worst Cliches in Pastiche and Scholarship” Еббі Мендельсон іронічно перераховує найчастіше вживані штампи “холмсіани”: “the bottomless dispatch box, the fatuous historical quest, nauseating plot machinations in which Holmes is the only man who can save the world from destruction – or from yet another insane pastiche” [13].

“Вікторіанське відродження” другої половини ХХ ст., основу якого складає комплексна ревізія гендерних, расових та класових складових вікторіанського метанаративу, сприяло появі якісно нових реінтерпретацій образу Холмса у русі метажанру неовікторіанського роману. **Актуальність** запропонованого дослідження обумовлена, в такий спосіб, необхідністю системного висвітлення причин, характеру й динаміки змін, яких зазнає образ Холмса на порубіжжі ХХ–ХХІ століть, – адже, як слушно зауважив свого часу Стівен Нایت, “to become a best seller like that, a writer of crime stories has to embody in the detective a set of values which the audience finds convincing” [9, 78].

Трансформаціям образу Холмса у сучасному літературному та медійному дискурсах присвячено чимало мультидисциплінарних досліджень останнього десятиліття, серед яких слід відзначити, передусім, ґрунтовну розвідку “The Alternative Sherlock Holmes” Пітера Ріджвей Ватта та Джозефа Гріна, що представляє собою спробу впровадження функціональної класифікації літературної “холмсіани” з 1892 року. Ніл МакКо у роботі “Adapting Detective Fiction” розглядає телевізійні адаптації “Пригод Шерлока Холмса” 1980–90-х рр. крізь призму тетчеристської політики (зокрема, Закону про теле- та радіомовлення 1990 р.). У фокусі уваги Сабіни Ванакер (“Sherlock Holmes and Conan Doyle: Multimedia Afterlives”) – феміністські реінтерпретації конан-дойлівського канону у романах Лорі Кінг та Керол Нельсон Дуглас. Окремий розділ монографії Ліннетт Портер “Sherlock Holmes for the 21st Century” присвячений відомим пастішам Ніла Геймана “A Study in Emerald” та “Case of Death and Honey”.

На тлі феміністських, фрейдистських, постколоніальних, квір- та інших прочитань конан-дойлівських текстів у парадигмі неовікторіанських студій майже непоміченим залишається роман американського письменника Мітча Калліна “A Slight Trick of the Mind” (2004), що вирізняється передусім відмовою від більшості конститутивних маркерів образу Холмса. Замість саркастичного, дотепного, кмітливого детектива, головний герой твору, дія якого відбувається у 1947 році, – спорохнілий 93-річний

старий, що страждає на дисбазію, вікову деменцію, синдром розсіяної уваги та часткову втрату пам'яті.

Остання обставина виявляється вкрай важливою для розуміння причин та сутності такої радикальної трансформації традиційного образу, висвітлення яких формує **мету** запропонованого дослідження. Обігруючи як словникові, так і контекстуальні значення поняття "mind" ("The Mind", або "one of the greatest minds of the century" – одно з усталених позначень героя у "холмсіані"), Мітч Каллін вже на паратекстуальному рівні організації тексту закладає підґрунтя для метафоричного розуміння наскрізного мотиву роману – мотиву втрати або аберацій пам'яті.

Цікаво, що того самого 2004 року, коли був опублікований роман Калліна, світ побачив ще один твір, головний герой якого, хоча й не названий прямо, впевнено ідентифікується як літній Шерлок Холмс. Місце дії роману Мішеля Шабона "The Final Solution" – виснажена війною Англія 1944 року; герой, 89-річний пенсіонер, відомий у минулому як один з найкращих приватних детективів свого часу, марно б'ється над таємницею коду, який час від часу повторює папуга німого хлопчика-єврея, втікача з нацистської Німеччини. Так само, як і Каллін, Шабон торкається теми виживання Холмса у безповоротно зміненому світі; обидва письменники обирають йому у компаньйони скалічених війною дітей; обидва підіймають питання "культурної луни" найбільших катастроф ХХ століття (Холокосту у "The Final Solution", Хіросіми у "A Slight Trick of the Mind") і констатують програш раціоцентричної свідомості у зіткненні з абсурдним та хаотичним світом. Однак на відміну від Шабона, який в цілому дотримується формальних і змістовних правил і обмежень жанру, Каллін спрямовує розслідування свого героя на висвітлення трагізму людської долі на роздоріжжі гуманітарної кризи минулого століття.

Зневіра у вікторіанському оптимізмі стосовно майбутнього була притаманна вже канонічному Холмсу. "Is not all life pathetic and futile? – розмірковує, приміром, герой Конан Дойля у повісті "The Retired Colourman". – We reach. We grasp. And what is left in our hands at the end? A shadow. Or worse than a shadow – misery" [2, 263]. Однак Каллін чи не єдиний, хто змусив Холмса радикально змінитися під впливом історично детермінованого контексту. З часів Конан Дойля позаісторизм був однією з установчих жанрових конвенцій холмсіани: як слушно зауважує Сабіна Ванакер, "while Doyle's Holmes stories they at times refer to contemporaneous events or anxieties and are ready to exploit aspects of modernity – newspapers, type-writers, telegrams and train-travel – they feel situated in a notional Victorian context that would become increasingly nostalgic as Doyle's series developed over time" [16, 102]. Навіть роман "The Valley of Fear", серіалізований у 1914–1915 роках, старанно заперечує свій тривожний історичний контекст: дія твору відбувається у тому затишному й майже міфологічному довоєнному часі, що в очах сучасних шанувальників Холмса перетвориться на свого роду втрачене Золоте Століття. "It's the fog, the cobblestones, the fire flickering, the River Thames, the sound of the Stradivarius, the strange villains, – зазначає, зокрема, Ентоні Горовіц, автор офіційно визнаного Фондом Конан Дойля сіквелу "The House of Silk". – It's the last gasp of English history before technology takes over. ... It really is the last glimmer of an entire

age before it comes to modern times just around the corner. Maybe that's why we want to cling ... to it and remember it" [14].

Відповідно, Холмс Конан-Дойля, покликаний забезпечувати онтологічний гомеостаз, позиціонується автором і його послідовниками як уособлення вікторіанських цінностей: "he embodies the system that he comes to protect. He is the man of reason, of science, of technology; he is from the upper class and was educated at Oxford; he eventually becomes rich; and he frequents best city clubs and other haunts of the gentleman" [10, 84]. Саме такий набір якостей забезпечує стабільну популярність образу в кількох поколіннях читачів і залишається незмінним компонентом холмсіани незалежно від часу й місця дії, віку чи навіть статі великого детектива у численних деривативних текстах.

Всупереч вищезазначеному, Холмс у романі Калліна більше не вірить у непохибність розуму, а його техноцентричні вподобання вщент зруйновані катастрофою Хіросіми. Кожна вимушена взаємодія вікторіанського джентльмена із повоєнним світом супроводжується відчуттям дискомфорту: у своїх тривожних, переривчастих снах він почувається "naked... a brittle skeleton covered by a thin veneer of rice paper. Gone were the vestments of his retirement – the woollens, the tweeds, the reliable clothing he had worn daily since before the Great War, throughout the second Great War, and into his ninety-third year. His flowing hair had been shorn to the scalp, and his beard was reduced to a stubble on his jutting chin and sunken cheeks. The canes that aided his ambling – the very canes placed across his lap inside the library – had vanished as well within his dreaming" [3, 16].

Беручи до уваги гіпотезу К. Кіпа й Д. Рендалла про тотожність фізичного й психічного стану Холмса становищу Британської Імперії [8], не складно побачити за портретом німецького старого зображення колишньої "володарки морів", позбавленої імперської величі. Сюжетна лінія подорожі Холмса до Японії актуалізує тему "колоніальної провини", одну з найзатребуваніших у неовікторіанському дискурсі.

Позиціонований у каноні як "powerful, patriarchal hero" [5], у романі Калліна Холмс виступає як батьківська фігура не лише для свого молодшого компаньйона Роджера (чий рідний батько загинув у Другій Світовій війні), але й для японця Тамікі Умедзакі, сина зниклого без вісті японського дипломата. Старший Умедзакі, відомий як запеклий англоман, не повернувся на батьківщину з чергового відрядження до Британських островів; в останньому листі до сина він обмовився, що прийняв таке рішення після консультації із містером Шерлоком Холмсом, "a very wise and intelligent man, and his say in this important matter should not be taken lightly" [3, 148]. Сорок років потому покинутий син звертається до Холмса по допомогу, однак пам'ять видатного детектива не зберегла жодної згадки про зустріч із японським дипломатом. Єдиний ключ до таємниці зникнення старшого Умедзакі – щоденники Ватсона, де той сумлінно документував життя свого геніального друга, – був знищений Холмсом одразу ж після смерті доктора. Троп втраченого або спотвореного документа (листів, щоденників, заповітів) як метафора аберацій історичної пам'яті надзвичайно розповсюджений у неовікторіанському романі, одна з установчих інтенцій якого полягає у демонстрації текстуальної природи

історичного досвіду; у романі Калліна цей прийом підсилено мотивом пошуку батька, що у класичному вікторіанському романі знаменував прагнення персонажу до самоідентифікації у складній системі соціальних та родинних зв'язків.

Для Тамікі Умедзакі постать Холмса, книжка про пригоди якого надійшла разом із прощальним листом, на довгі роки стає спочатку “містком” до втраченого батька, а згодом і “замінником” батьківської фігури. Він вперто захищає від зазіхань матері, вихованої у традиційному японському дусі, прищеплену батьком “англійськість”: вивчає літературу й мову, імітує поведінку і відмовляється зруйнувати або покинути збудований батьком будинок у вікторіанському стилі, “looking anomalous in a country of traditional minka dwellings” [3, 103]. У дорослому віці Тамікі не приховує радості, коли їх із Холмсом під час спільної подорожі Японією приймають за родичів; він везе детектива по місцях, де свого часу бував із батьком, намагаючись в такий спосіб сублимувати біль сирітства й заповнити внутрішню порожнечу. Розуміючи всю штучність цієї рольової гри (у якій можна побачити відлуння вікторіанської візії японців як “нації дітей”) і не наважуючись визнати травмуючу істину (батько Умедзакі навряд чи бачився з Холмсом; у будь-якому разі, жодного об'єктивного доказу чи заперечення факту такої зустрічі не існує), Холмс пропонує Тамікі утішливий симулякр: він нібито “пригадує”, а фактично вигадує правдоподібну історію про таємну місію Умедзакі-старшого із захисту інтересів Британської імперії у Новій Зеландії, що цілком відповідає внутрішнім очікуванням Умедзакі-молодшого.

Історія зниклого дипломата – не єдиний епізод, де Холмс вдається до заявленого у назві “slight trick of the mind”. За довгі роки він звик позбавлятися “небажаних” спогадів (передусім про смерть близьких – місіс Хадсон, доктора Ватсона, брата Майкрофта тощо). Варто згадати відоме холмсівське порівняння мозку із пустим горищем, яке можна наповнювати чим завгодно (“Знак чотирьох”): для раціоцентричної вікторіанської свідомості пам'ять – це контрольований простір й суто утилітарний допоміжний засіб. Література вікторіанської доби (“Правдива історія доктора Джекіла та містера Хайда” Р. Л. Стівенсона, “Сон і забуття” У. Д. Хоуеллса, “In Memoriam” А. Теннісона, “Жінка у білому” У. Коллінза) часто використовує троп втрати пам'яті як метафору звільнення від травматичного досвіду, здатного чинити руйнівний вплив на свідомість свого носія; натомість у романі Калліна до трагічних наслідків призводить як раз свідоме й насильницьке “витіснення” травми на периферію пам'яті, як це відбувається, приміром, у справі Едіт Келлер. У прагненні позбавити дружину травмуючих спогадів (родина щойно втратила двох ненароджених дітей) клієнт Холмса, чоловік Едіт, рішуче забороняє їй будь-які прояви скорботи; він претендує на повний контроль не лише над тілом, але й над духом жінки, що врешті решт завершується самогубством останньої.

До того ж, дія роману Калліна розгортається у постфрейдистському світі, де витіснений у підсвідоме травмуючий спогад здатний, у свою чергу, кепкувати (одне із значень ідіоми “to play tricks”) зі свого носія. Власне структура твору, фрагментарна й нелінійна, віддзеркалює фокуси холмсівської пам'яті: три основні сюжетні лінії (подорож Холмса до Японії; його відлюдницьке життя у Сассексі; його записи про справу місіс Келлер 45-річної давнини) химерно переплетені із

сновидіннями, мареннями, фіктивними спогадами тощо, серед нагромадження яких літній чоловік відчувається абсолютно безпорадним (“A confused look spread across his pale, bearded face, and that puzzlement that occupied the moments when he sensed the failing of his own memory also threw its shadow over him (what else was forgotten, what else filtered away like sand seeping between clenched fists, and what exactly was known for sure anymore?)” [3, 25]. Нездатний надати логічного пояснення жодній з екзистенціальних драм (від передчасної загибелі дитини до Хіросіми), свідком яких він мимоволі стає, Холмс Калліна виступає як уособлення трагічної безпомічності раціонального мислення у зіткненні з реаліями абсурдного й хаотичного світу. Єдине середовище, яке він контролює – обмежений простір “простих речей”: “the immutable rooms of his farmhouse, the rituals of his orderly country life, the reliability of his apiary – these things required no vast, let alone meager, amount of recall; they had simply become ingrained during his decades of isolation. Then there were the bees he tended: the world continued to change, as did he, but they persisted nonetheless” [3, 25].

Подібне відчуття нагадує описаний Дж. Хольштайном та Дж. Губріумом страх втрати ідентичності, епітомізований через метафору втрати пам'яті у літературі постмодернізму: “the notion of a stable, centered, autonomous and self-conscious identity has fallen upon hard times in the world of instantaneous communication, hyperkinetic consumerism, and electronically mediated imagery. In such a world, the self is everywhere and thus nowhere in particular – fleeting, evanescent, a mere shadow of what it used to be” [6, 14]. Л. Саймон у роботі “Battling the Invincible Predator: Alzheimer’s Disease as Metaphor” на матеріалі сучасної літератури тлумачить втрату пам'яті ширше – як метафору загрози культурній цілісності: “Losing memory implies losing history, and once a culture forgets its history, it suffers erosions to its identity” [15, 7]. Посилаючись на А. Хоумс, дослідниця називає повоєнні покоління “націями з Альцгеймером”: “We don’t want to be cognizant of our history. We’re acting completely as though there is no past and the future is forever” [цит. за: 15, 10].

Змушуючи героя врешті решт повернутися до травмуючих спогадів, воскресити їх у тому числі й у вигляді записів (нотатки Холмса про справу Едіт Келлер), Мітч Каллін послідовно відстоює думку про важливість такого роду досвіду для культурної та історичної самоідентифікації не лише окремої особистості, але й нації в цілому. Ключовий для сучасної теорії травми фрейдистський концепт *Nachtraglichkeit*, в межах якого, згідно з Роджером Лакхерстом, “an event can only be understood as traumatic after the fact, through the symptoms and flashbacks and delayed attempts at understanding that these signs of disturbance produce” [12, 5], реалізовано у романі Калліна одразу на двох рівнях: внутрішньому (ставлення Холмса до травмуючих подій з його власного минулого) та зовнішньому (ставлення читача-сучасника до катастрофи Хіросіми і Другої Світової війни).

Здійснена Калліном радикальна реінтерпретація традиційного образу Холмса виводить “A Slight Trick of the Mind” поза межі суто ностальгічної ревіталізації вікторіанської доби, характерної для комерційного проекту “холмсіани”. Взнявши за

основу відомий вислів Кори Каплан стосовно сутності неовікторіанського проекту, можна сказати, що вікторіанський метанаратив постає у романі Калліна як “discourse through which both the conservative and progressive elements of Anglophone cultures reshaped their ideas of the past, present and future” [7, 4]. Концептуальна метафора втрати пам'яті, розгорнута у романі Калліна як на рівні поетики назви, так і на образному, композиційному, образно-символічному рівнях, актуалізує характерні для неовікторіанського дискурсу проблемні поля “колоніальної провини”, “кінця історії”, кризи ідентичності тощо.

Література

1. Barzun J. *The Other Decalogue* / J. Barzun // *Beyond Baker Street: A Sherlockian Anthology*. – New York : Bobbs-Merrill, 1976. – 364 p. – P. 34–48.
2. Conan Doyle A. *The Case Book of Sherlock Holmes* / A. Conan Doyle. – Cornwall : House of Stratus, 2001. – 294 p.
3. Cullin M. *A Slight Trick of the Mind* / M. Cullin. – New York : Anchor, 2006. – 277 p.
4. De Waal R. B. *The Universal Sherlock Holmes* [Electronic resource] / R. B. De Waal. – Toronto : Metropolitan Toronto Library, 1994. – Mode of acces : <https://www.lib.umn.edu/scr/bm/ush/intro>.
5. Hall J. Y. *Ordering the Sensational: Sherlock Holmes and the Female Gothic* / J. Y. Hall // *Studies in Short Fiction*. – 1991. – № 28. – P. 56–72.
6. Holstein J., Gubrium J. *The Self We Live By: Narrative Identity in a Postmodern World* / J. Holstein, J. Gubrium. – NY : Oxford University Press, 2000. – 288 p.
7. Kaplan C. *Victoriana: Histories, Fiction, Criticism* / C. Kaplan. – New York : Columbia University Press, 2007. – 264 p.
8. Keep C., Randall D. *Addiction, Empire and Narrative in Arthur Conan Doyle's "The Sign of Four"* / C. Keep, D. Randall // *NOVEL: A Forum on Fiction*. – 1999. – № 32. – Vol. 2. – P. 208.
9. Knight S. *Form and Ideology in Crime Fiction* / S. Knight. – Bloomington : Indiana University Press, 1980. – 202 p.
10. Lehan R. D. *Realism and Naturalism: The Novel in the Age of Transition* / R. Lehan. – Madison : University of Wisconsin Press, 2005. – 319 p.
11. Lellenberg J. *An Editorial Toxin* / J. Lellenberg // Prescott Press. – 1979. – № 2. – Vol. 2. – P. 16–20.
12. Luckhurst R. *The Trauma Question* / R. Luckhurst. – London : Routledge, 2008. – 256 p.
13. Mendelson A. *The 10 Worst Cliches in Pastiche and Scholarship* / A. Mendelson // *The Canadian Holmes*. – 1982. – № 6. – Vol. 2. – P. 14–15.
14. Neary L. *The Enduring Popularity of Sherlock Holmes: An Interview with Anthony Gorowitz* [Electronic resource] / L. Neary // NPR Books. – 2011. – December, 19. – Mode of acces : <http://www.npr.org/2011/12/19/143954262/the-enduring-popularity-of-sherlock-holmes>.
15. Simon L. *Beating the "Invincible Predator": Alzheimer's Disease as Metaphor* / L. Simon // *The Journal of American Culture*. – 2014. – № 37. – Vol. 1. – P. 5–15.
16. Vanacker S. *Sherlock Holmes and Conan Doyle: Multimedia Afterlives* / S. Vanacker. – London : Palgrave MacMillan, 2012. – 240 p.
17. Winks R. W. *Detective Fiction: A Collection of Critical Essays* / R. W. Winks. – New York : Countryman PR, 1980. – 301 p.

Анотація

У статті на матеріалі роману Мітча Калліна “A Slight Trick of the Mind” як прикладу неовікторіанської реінтерпретації образів, ідей та мотивів вікторіанського претексту (циклу творів про Шерлока Холмса Артура Конан-Дойля) розглядається актуалізація ключових для “вікторіанського відродження” порубіжжя ХХ–ХХІ ст. проблемних полів “колоніальної провини”, “кінця історії”, кризи ідентичності через розгортання на різних рівнях організації текстопростору

(паратекстуальному, метатекстуальному, образно-символічному, герменевтичному) концептуальної метафори втрати пам'яті.

Ключові слова: деривативний текст, неовікторіанський роман, концептуальна метафора, “колоніальна провина”.

Аннотация

В статье на материале романа Митча Калліна “A Slight Trick of the Mind” как примера неовикторианской реинтерпретации образов, идей и мотивов викторианского претекста (цикла произведений Артура Конан-Дойля о Шерлоке Холмсе) рассматривается актуализация ключевых для “викторианского возрождения” рубежа XX–XXI вв. проблемных полей “колонизальной вины”, “конца истории”, кризиса идентичности за счет развертывания на разных уровнях организации текстопространства (паратекстуальном, метатекстуальном, образно-символическом, герменевтическом) концептуальной метафоры потери памяти.

Ключевые слова: деривативный текст, неовикторианский роман, концептуальная метафора, “колонизальная вина”.

Summary

Taken as a sample of neo-Victorian reinterpretation of the imagery, ideas and motives borrowed from Victorian pre-text (Arthur Conan Doyle's Holmes cycle), Mitch Cullin's “A Slight Trick of the Mind” has been viewed as a means to address the cornerstones of modern post-Victorian discourse, such as “colonial guilt”, “end of History”, identity crisis etc. by developing the conceptual metaphor of memory loss at various levels of textual infrastructure (paratextual, metatextual, symbolic and hermeneutical).

Keywords: derivative text, neo-Victorian novel, conceptual metaphor, “colonial guilt”.

УДК 82.09:82–2+821.161.1“18”

Фока М. В.,

кандидат філологічних наук,

Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

“ВИШНЕВИЙ САД” А. ЧЕХОВА ЯК “НОВА ДРАМА”: ПОЕТИКА ПІДТЕКСТУ

У контексті європейських новітніх драматургічних пошуків кінця ХІХ – початку ХХ століття формувався власний індивідуальний стиль Чехова-драматурга, п'єси котрого назвуть “ новою драмою” поруч з творами Г. Ібсена, Б. Шоу, А. Стріндберга, Г. Гауптмана і М. Метерлінка, а за потужним впливом і вагомим значенням для розвитку світового театрального мистецтва прирівняють до драматичних творів античних митців та творів В. Шекспіра.

Огляд критичної літератури, де об'єктом виступає “нова драма” А. Чехова, викликає обґрунтоване враження про вичерпність теми. Зокрема, питаннями особливостей драматичної системи А. Чехова та основних принципів побудови п'єс письменника детально займалися С. Балухатий, Г. Бердніков, Г. Бялий, М. Григор'єв, В. Єрмілов, М. Семанова, І. Сухіх, З. Паперний, Є. Полоцька, В. Халізов, А. Чудаков та багато інших.

Водночас таке багатство літератури у сфері чехознавства потребує систематизації та узагальнення для того, щоб зацентувати увагу на важливій ролі драматичного світу письменника, що зробила його творчість унікальною та,